

Ján
Frátrik
So
zdvihnutou
básňou

OSVETA
1976

Ján Frátrik

T18 / FRAT1-3

KATOLICKÁ UNIVERZITA
V ROME
Univerzita
Hrad
034 01

DA

Letokruhy

Na doživotie si nás odsúdila krásou.
Poprava odvrátenej samoty.
Na ústach vylúpnuté slovo.
Na koreni lásky začíname hľbiť
čisté pramene.
Naučili sme sa stupnicu smrteľnosti spamäti,
aby sme nezabudli pravdu.
Ale ty si v nás.
Preosievaš svetlo,
lebo nemáš nič, len každodenný úsvit.
A tam je aj náš spev.

Monológ

Je ozaj vzácne pre básnika
hľadať sa v čase prísaznom,
formovať slovo, čo z tiarch vzniká
a celý zrkadliť sa v ňom.

Tak bezvýhradne a tak svojsky
vykúpiť lásku obeťou,
keď život vydrapil sa z osky,
aj vtedy chystať krídla rozletov,

aby si napokon tu v sile
nietivo rozlial do piesne,
prehltal trpké ako milé,
precedil smiech cez bolestné.

Na prehry nepomyslel ani,
dosť sa ich natrudilo v nás,
nech akékoľvek boli rany,
len ortieľ sa im vyrovná,

lebo veď človek v ranách zreje
jak horolezec v stenách samoty —
život má zauzlené deje,
ako chce — tak ti zanôti.

Potom je ešte obväz slova,
monológ neskončených drám.
Za seba nemožno sa schovať.
Za seba trpíš už len sám.

N o v i n y

Denne ich otvárame.
Plavba do riadkov, odstavcov a titulkov.
Čítajte, ako chcete:
od športu k úvodníkom,
z úvodníkov ku športu.
Svet je vždy v kocke,
ten blízky aj ten ďaleký.

Alea iacta est.
Krátery kontinentov vybuchujú.
Horúca láva,
udalosť v žlči,
samota v krvi.

Tlačiarri podelili lásku na cicerá.
Červeň do černe.
Kolobeh každodenný.
Plameň prítomnosti.
Oheň.
Boj.
Slovo sa nás dvojnásobne dotýka.

Sme mnoho dlžní svojmu životu.

O b l o h a

Vysvietená, natiahnutá do prasknutia.
Hranica prastarého myslenia.
Ako by bolo dobre vystrieť tento šiator,
vozovú plachtu Sibyliných slov.
Premárnili sme časy prorociev,
tajné znaky nebies.
Kto nám tu povie,
čo je ťažšie od zvetranej pominuteľnosti?
Tlačí nás vypálené svedomie ohňa.
Dejiny bolesti namáčané v slze
a celkom na dne plebejské žalmy.
Sestrička potrhaných nocí,
bludička mliečnych ciest a netušených hviezd.
Príď kráľovstvo človeka až sem!
Posledná cesta k sebe.
Posledná triaška za obzor.

Aj živí majú oči odfarbené oblohou.

S o z d v i h n u t o u b á s ň o u

Skorocel k rane priložený
až kdesi za bolesť si,
moja báseň.

A tadeto si na dosah,
sebatrýzeň mučivá,
plachetka vybielených snov,
do ktorých plače obloha.

Keby som mohol priložiť ťa k ranám sveta,
na každý kvet a strom, na každú slzu,
na vyprahnuté srdcia, čo ti odopreli lásku —
ó, keby som tak mohol,
moja báseň.

A tadeto je celkom blízko,
aké je len jednoduché pripútať sa k človeku.

Ako úsvit budem padať do tvojich bolestí,
až kým sa nerozvidní,
až kým sa nevyberie na lásku
hlboko na dne
moja báseň.

I s k r e n i e

Záveje spomienok ma prepadli
na ceste k zastrešeným snom.
Padajú slová do blýskavých stôp.
Iskrenie nepokojov z kroka na krok
dierkuje myšlienku po myšlienke.
Chcel by som stretať ľudí, ktorí nezhasínajú,
kráčať s nimi bez tajomstva a neistôt až k sebe.
Až celkom k sebe.
Sme predurčení podpáliť zemeguľu ohňom mieru.
Zanesené chodníky na odslní stromov.
Vyšliapať si plameň hore prameňom až ku skale.
Odprsknutá slza, nosíme ňa v krvi,
lebo v láske dávno zapraskala túžba po ľuďoch.
Smerovníky. Vyzvára sa na slnko.
Ale aj vtáky majú svoju vyhniezdenú tóninu.
Od narodenia učíme sa prstoklad života,
aby sme pochopili najvlastnejšiu hru.
Obraciame v rukách dážď a slnko,
bežíme hore oblakmi,
lebo sme sa naučili snívať do zeme.

Na zemi už si nevyberieš. Iba žiť!

M ô j o t e c

Môj otec v uchythanej zástere
vyhŕňal do tenoru pieseň po piesni.
Bola ho celá ulica.
Na šerfovacej doske krájal zvršky z kože.
Ej, totu, totu . . .
Môj otec špásovitý
sny ťažké do mladosti zabukoval.
Na hudbu veru nemal čas.

So spevom mapoval som kontinenty,
oceán a šire moria.
Javiská v lustroch.
Potlesk a kvety ešte vo mne horia.

Ach, keby som mal otcov hlas!

I

Ak si ma obral o sen, nezacláňaj slnko.

Dopraj mi aspoň vzdychať.

Si ako pieseň slávika tak bez posunkov,
si ako túžba z detstva tichá.

Si úsvit, čo sa s ľuďmi navždy splieta,
si vánok ruží.

Ty básňou krúžiš okolo môjho leta.

II

Ak si ma obral o deň, darujže mi noc.

Všetko som vysníval, čo nedorástlo v samozrejmé.

Dvojitá tvár už dávno zašla v nemilosť.

Aj lásku uriekli sme. Aspoň dôveru si ešte hrejme.

Len zem, tá dobrá zem tak prihovára sa ti.

Na očiach ľahko spozná, čo si nedomiloval
a nedotrpel a čo nezrazená chlebom vráti.

R o d n á k r a j i n a

Koľkokrát učili sme sa žiť!
Priam tolko bolo krokov ku hrobom.
Čistinky vyznania,
štepnice úsvitu
už nevyplaší bieda.
Čas zatlačil jej oči.
A bolo vždy kde blúdiť.
Aj k sebe samému.

Zem si nás podelila na chlapov a hory,
potoky a potomstvo,
lebo už dávno bolo po vrásnení,
z ktorého ostali nám
soľ a vrásky.
A v potu tváre stínáme zaplesnenú minulosť.
Kamene a grapy.
Žijeme z planéty k planéte.

Ale od človeka na Zemi sa kdesi začína.
Popícha láska, čerstvý chlebík z hrúd,
dúhový pastel,
čo ohmatáva búrky premlčaných bolestí.

A človek vždy si hľadá domov.
A človek je len ako hlina do ruky.

Zapáliť slovo, svietiť vlastným svedomím.

Dobrý deň, rodná krajina.
Akvarel tento nikdy nie je na predaj!

M á r n e s o m h ľ a d a l

Márne som hľadal v piesku svoje detstvo,
kroky a stupaje.

Tu kdesi nocovalo prvé dejstvo
a noc tak sparná, smutná je.

Rozhovor bosých krokov zmýva stopy,
po vráskach stúpa čas.

Dopi, môj básnik, opojenie dopi!
Už v krvi rozdýchanej nový život buráca.

Keby som dožil

Keby som dožil zmenu storočia a tisícročia,
mal by som presne osemdesiatštyri.
Vtedy už z Mesiaca sa odpálime ku Venuši
a piť sa budú iba hviezdne elixíry.

Možno si ešte štrngnem. Možno napíšem aj sonet
a rozpálení chlapci povedia mi: Pite, sváko!
Zem premieňa sa na ticho. Aj úsmev opadáva.
Slnko sa sťahuje a na rade je eskadrila vtákov.

A možno budem dávno v čiernej zemi,
mesiac a hviezdy zakrešú mi sviečku.
Kým odtrhne sa zo súhvezdia svetlo básne,
možno aj moji žiaci pripíšu ma k dnešku.

A bude ľahko chvieť sa medzi vetrami a časom
a bude celkom blízko fialové nebe.
A čo priam dotkneme sa Marsu,
najďalej bude predsa k človeku a k sebe?

Si ešte detská

Priateľky tvoje majú chlapcov už-už plné hlavy,
a ty len rozprávky a knihy chceš.
Viem, čítala si Marínu i Kvety zla i sonet Shakespearovej slávy.
Si ešte detská, srdce čisté ako kovu spiež.

Tak neraz hcela by si vyrovať sa mame
a nešťastná si vždy, keď film je neprístupný pre mládež.
Kým človek nájde seba, mnoho sa v ňom zláme.
Aj keď už chápeš mnohé veci, niešť ich ešte nevládzeš!

K e ě p r í d e s l o v o

Pre radosť zabudol som staré vety.
Báseň ich dvíha ako vietor letné sukne.

Ak zmeškali sme, čakajú nás ešte kvety.
Poslednú krupku slova hviezda sfúkne

po jarčeku a slzných žlaboch.

A človek na úsmeve dužie z roka na rok.
Mal dosť už smútkov, kadejaké pletky.
Už nechce mnoho . . .

A keď príde slovo na posiedky,
napíše skromnú túžbu na oblačný hárok.

Chlapec a zabudnuté sny

Raz stratil lásku dávnych večerov
a jeho curriculum vitae išlo rokom napospas.
Ten chlapec bledý, bledší glečerov
miloval hry a čas,
čo míňali sa ako hviezdy k ránu.
Do školy keď s ním išli prvý raz,
pošepli mame — slabý je a na školu má ešte kedy.
Ten chlapec ľúbil všetky veci,
bolesti asfaltovej biedy,
v ktorej už strácal roky hračiek,
kamienky, ložky, nožíky a kvety kašiek,
keď šarvanisko bosý preháňal sa laubňami
a ťahal za rukávy korheľov.
V uličkách dávnych cechov sušil pieseň s korenármi
vždy plný olivových túh a modrých vlakov.
V pikolke-harmonike vyfúkaný šafran detstva.
To mesto spalo s chlapcom na pol oka,
na dosah zabudnutým snom.
Nakoniec podkasaná mladosť každú bolesť pritiahne.
Ten chlapec vydrapnuté básne nosil domov z čítárne.
Horeli dupľovky snov,
horeli mapy nohavíc,
tie všetky samorasty vyhúknutých bied.
Tak menil kňaza na pilota,
hvezdára za námorníka.
Z ďalekých miest ušli sa mu už len kufríky a kufre,
pánom ich vláčil zo stanice k hotelom.
Nálepký ako vejár. Priuzlený zemepis.
Ten chlapec mával poverčivé sny.
Dialóg Desdemony s Otelom.
A bolo doma ako po mozoloch,
a bolo trudno ako po kŕčových žilách,
kým v škole učili ho, čo je plus a čo je mínus,
kde leží Sumatra, Borneo a Jáva.
Ale nepremenný čas popremieňal túžby v čase.
To chlapča iba vykrídleným nápadom sa vzdáva.
Ulica na bolesti,

bolesť vyfarbená. Ani nedýcha.
Ako sa nepredierať k podkopaným slovám.
Soľ v očiach splachovali žalmy jarné.
Ten chlapec dvanásťročný
obručky rodičovské nosieval do zastavárne
a pozažihal prvé triašky v izbe v atlase.
Tá dvojnásobná ľarcha držala sa na vlase,
trňové ticho bezchlebových dní.
Dost bolo ovisnutých rúk,
dost podopretých hláv,
nevymenené chleby nocovali v pekárňach.
Večery boli pusté ako mesto bez nocľahu.
Namiesto úsmevov a detských snov
prihrievala mama zatrpknutý vzdor.
Studený plameň rezal samotu
a čistý tanier voňal vychladnutým vzdychom.
Aj slovo spriečilo sa v hrdle,
a slovo bolo v očiach,
a oči zlievali sa do kamenných hviezd.
A bolo viacej rozprávok než chleba,
bolesť sa dvojnásobne žila.
V nažltlých kalendároch podriemkaval čas
ako uzliny a hrče po maminých žilách.
Ale doma každé slovo vyzváňalo zajtrajškom.
Z odhrnutej pary bolo bližšie ku veciam.
Rozviazaná šatka, zahriaknuté tóny,
vlhoba po kuchyni zatečená do astmy.
Profily mlčania
ako vypršchnuté šťastie po trojkráľovej kriede.
Prach stružlín padal na detstvo
a mama večer všetkým obstrihala zábery.
Zátišie zamoknuté.
Letokruhy vyronili básň
a v riadkoch rozprskli sa nedosnené nádhery.
Mydlové bublinky a slamka.
Dúhové guľky. Prvý vesmír poznania.
Negatív zaostrený na súmraku,
kým vo vývojke noci
sprieračňoval záber vyblednutých úsvitov.
Výčitky maloverných strácali sa presne v strede
a opustená singerovka v kúte priadla svoje sny.

Ale chlapec večne smaragdové túžby má.
V šestnástich rokoch zakresľuje svet,
monológ invalidov-trafikantov,
monológ vydedencov prvej svetovej,
monológ vrátnikov, čo zrazili sa v ošupanej chvíli,
čo vytrhli sa vyzvávaniu chryzantém,
čo načas predĺžili roztrasený tieň,
čo Osudovú vyklepali v protézach,
čo teraz vyvolávajú vo vestibuloch:
Prvé nástupište! Prvá koľaj! Vlak odíde!
Ale ten život ponáhla sa k vytiahnutým rampám
ďalej a ďalej.
Každý má svoju zastávku a röntgenovú snímku,
svoju diagnózu,
svoju prebolenú alej.
Zakopaný peniaz.
Kováči osudov však skuli nové proroctvá
na Hornom Vale v kovárni,
kde zastavil sa každý povoz,
keď vyberali mýtnu za lásku.
Však jar sa rok po roku vracia,
a miesto mangľa s damaskovou oblohou
učil sa chlapec krútiť pieseň života
a chápať ťažkú vinu.
To vtedy hlbocizné oči hľadali mu cestu inú,
a on si vybral najťažšiu.
Milenka noc, na ktorej galaxii dáš mu prenocovať?
Bludár bol a nemal stania,
tulákom samoty a milovania,
lebo sám nosil v sebe biedu vyčesaných miest,
kde sa ťažšie žije,
ťažšie umiera,
kde do úvetria prší tisíc ciest.
Aj vychodené vety strácali už zmysel.
V dvadsiatich rokoch chlapec mnoho nepozná —
bedársky výkrik ako bezútešné mražno nad mladostou visel,
bedársky výkrik vydrapený z prs,
čo praskal v ohni dorážanej lásky.
To vtedy iskry komét zakoreňovali sa v starcoch.
Ten chlapec mladý bol, a nemal mladosť,
storaký smútok mlčí v kvete.

Oázy víchrom pozmetané.
Na olejových sviečkach nocovali sny
a v petrolejkách odvíjal sa motív detinstva.
Studničky vyšpliechané do dna.
Ten chlapec nedobehol čas
a z dráhy nenávisti odtrhla sa vlasatica hrozná.
A išiel v kaluži a blate
hľadať pokoj, vydobýjať mier.
Krvavá ratolesť, ach, prepadnutý smer.
Mal nárok na život, a nebolo už ani smrti,
pod viaduktom hrobov zdvíhal ruky po láske,
kým smädné oči
utierali vánky rodiska.
Niečo sa stráca,
niečo sa na koreni kruto mení.
Nad mestom šumia zadymené lásky v herbároch.
Tak lisuje nás život na spomienku dávnu,
čo s nami žila v dráme
a kúpala sa v oblaku . . .

Ten chlapec prihráva si slnko. Báseň storakú.

Na odlete lastovíc

P r v ý s e p t e m b e r

V korunách stromov
vyčkávalo
slnko.

Aj ono chcelo ísť s deťmi
do školy.
Všetci sme kolo neho.

Mnoho reči,
mnoho úsmevu.

R o v n o v á h a

Buďme trpezliví, keď sa zjesenieva.
Odlety lastovíc. Pukliny v slovách.
Tak málo času ostáva ti na priestor.
Celú školu potrebuješ
na celkom nepatrnú vec.

Sme spolubežci zeme.
Zem je v nás.

Aké je spravodlivé chvieť sa o priestor a čas.

S p r á v a n i e

Na tento predmet nemali sme knihy ani skriptá.
Nikto neodpovedal,
nikto nešepkal.

Ty si si samotu označkoval v lavici.
TEMPORA MUTANTUR ET NOS MUTAMUR IN ILLIS.
Čo to bolo vyšetrovania vtedy.
Kto to —
kto sa opovážil štátny majetok . . .
Ohňostroj otázok ako roztrhnutý granát.
Toho dňa mlčanie skamenelo na zeleno
a pod nohami rozhučal sa podozrenia prúd.
Ty — on — ona — my — vy — oni.
Podelili si nás podľa kabátov
a výbuch rozhojdaný hnevom
postojačky preriedoval mladosť za slová.
Ale čas je najlepší obhliadač myšlienok.
Len zahrýzt do svedomia.
Vráskavé obvinenie spadlo na stôl
ako ťažký úder zablúdenej hrany.

Kronika nepredbieha.
Každý si utekáme k svojej kôrke osudu.
Akože tu svitať mračnom do seba.
Samota sa vytratila po prstoch,
blikali slané cesty.

Ako vybuchoval čas,
učili sme sa od chrbta poznávať náklad života.

Miliónové aféry sa odpísali na oblačný hárok,
vlamači, rozkrádači z lepších domov
dostali sa do novín len v iniciálkach,
a chudák Emil Ďurica
za ukradnutý chlieb
nosil tabuľku po meste:
POZOR, ZLODEJ!

BUĎTE SLUŠNÍ A SPRÁVAJTE SA AKO LUDIA.
Citáty prichádzali často s pripáleným vetrom.
Tvárili sme sa vážne,
oči zatiahnuté morálkou úsvitu,
ktorý padal a padal
aj na ošúchanú lavicu.
Každý sa bál ju vyradiť už z inventára.

Len potichu a nenápadne ďalší
zotierajú gotiku
po vyštrbenom noži.

N a m a t e m a t i k e

Ešte si ani dobre nezarátal,
a už sa zviezol na vzorcoch.

V rovnici tresklo ako z pancierovej päste.
Poučky vytrhané z koreňov.
Tak málo času potrebuješ
premeniť sa na prázdno.
Ktosi potom vpredu zotrel Eulerove substitúcie.
Nabrzlé slová prilahli krv až kdesi do kolien.
Preosiatie logaritmy
mali vôňu starodávnych Téb.
Nekonečno sa nikdy nestratí.
Nedorátaný ročník rozložil si na dva roky.
Ale prisahal na všetkých svätých,
na božskú Gretu Garbo,
že keď skončí,
keď zasadne raz za katedru,
nikdy neodpíli žiaka za vzorec.

Ale do zvonenia bolo ešte ďaleko.

Počítali odchýlku otáčania zeme,
kým zem sa dávno vychýlila od lásky.
Už nebolo dosť dielkov na polkruhu stupňomera.
Mocní mocnili a zmocnili sa moci.
Až teraz chápal.
Rovnica života má celkom iné korene.
Oheň šľahal podľa jednoduchých vzorcov.

Aj matematika má čistú jazvu.
A každá jazva uviazaná na báseň.

Životu a smrti na dosah
všetko sa mu zdalo v rozmeroch a číslach.

Ostnatý štvorec. V uhlopriečkach strážne veže.
Koľko je do úsvitu?

Priam tolko presne k smrti.
Už sa nestratí.
Tak zazvonilo jeho meno do čísla
13022.
Značkovanie podľa kódu Zvieratníka.
Znamenie nebies osieval si stojačky.
Už vedel mocniť,
odmocniť aj riešiť rovnicu.

Sám bol koreňom.
A to mu celkom stačilo k výsledku.
Za ostnatým drôtom
prišlo mu zrazu ľúto za číslami.

Sám bol číslo.
Plieskali vzorce po päťách.
Desať — dvadsať — sto . . .
Voľný pád.
A voda!

Aj matematika má čistú jazvu.
Len vydýchnuť.

Človek si vybral ťažkú hlinu.
A zem si započíta všetky víťazstvá a prehry.

Všetko je v tejto malej násobilke nádeje.
Jediný kúsok oblohy,
jediný vták,
čo dvíha netušenú pieseň úsvitu,
ktorá stačí,
aby sme denne utekali tráve.
Vychýlený obzor hľadá si svoj večný návrat
a noci dostávajú farbu vybielených dní.
Plamene ohviezdenej krvi,
plamene obhorených slov,
čistý prievan neúnavnej budúcnosti.
Aký si vzácny, pramienok svetla!

Zazvonilo.

Priam ako vtedy dávno.

Chlapci a dievčatá,
príklad si dopočítate doma.

J a z y k s l o v e n s k ý

Písali a písali
diktáty. Každý mesiac aspoň dva.
A potom obloha sa v triede celkom zatiahla.
Že sa nehanbíte za tie hrubé chyby!
Opakujte:
lysina — lyko — zlyhať — polynok.
Napíš si ich dvadsaťkrát!

A potom videli ho kdesi pri múriku stáť.
Už mal lysinu, ruky poviazané lykom.
Pušky nezlyhali.
Zachytila ho materina dúška a polynok.
Už ani nedopísal školský trest.
Hviezdy sa tíško zahniezdili do astier.

Bolo to dávno za vojny . . .

A potom sa na hodine v synonymách
išlo ďalej:
hrdina — héros — bohatier.

Hodina výtvarnej výchovy

Rozdali výkresy ako vždy
a prišla reč na techniku farieb.

Túžba sa chytí od rumelky snov.
V tej triede dievčenskej
čo je lásky a čo výmyslov . . .

Kobaltový obzor vždy si dáme do lavíc.
Tam vzadu tmavovláska vyčesáva oblaky.
Potom sa triedny prejde po triede:
A kde sú kruhy, dievča, kruhy!

Niektó sa vpredu ironicky usmial.
Heuréka!
Eva už v kruhoch dávno našla bod,
ako podoprieť
a zdvihnúť
zemeguľu lásky.

Je po prestávke

Storočie rozčesnuté na dve poly
a múdrosť detstva presne medzi nimi.

Tak učili nás botaniku z korún stromov,
zabudnuté perlorodky,
úžlabiny vrások,
po ktorých sme mapovali svoje sny.
Lavice zabudnuté.
Čas odviaľ iniciálky srdc a mien.
Posledný ťahák zaseknutý v pántoch mlčania.
Tu kdesi premiela sa Hoj, mor ho, mor ho,
Pytagorova veta, Archimedov zákon.
Teleso ponorené do kvapaliny . . .
A tak sme sa my ponorili do života
a oťaželi podľa nevyspytatelných poučiek.
Tu kdesi visí ešte skloňovanie
a sedem pádov.
Koľkokrát sme potom padali!
Ale to už oznamkoval rozvíchrený čas.
A tak nás škola zachytila
a v znaku mesta poznačení biedou
uličkám sme šediveli na očiach.
Tabuľa zadaždená.
Štoraká mladosť omietnutá chodbou.
A vonku bola jar a kvitli jablone.
Studničky septembrov sa zdvihli. Až k srdcu dozrieva.
Jablčka múdrosti,
jablčka poznania.

Tak šuštia teraz dávne sny a lásky,
tak rád by si sa vrátil ešte sem.
Je po prestávke. Zvoní!

F y z i k a

Už bolo dávno po zvonení.
Vykladal a vykladal.
Výpočty prehadzoval ako deti piesok.
Sila zvuku,
intenzita svetla,
megatony energie.

Vzadu dohrávali šach.
Ktosi vyskočil: mat!
Kto to rozbíja moju hodinu!
Roztrhnuté ticho ani sa len nepohlo.
Medzitým kdesi v púšti zatriasli sa vrstvy
neba i zeme.
Izotopy neistôt.
Titulky novín vybuchovali.
Rozbitý atóm. Nový vek ľudstva.
Atóm v rukách človeka.

A o dva týždne premleli sa refazové reakcie
až celkom ku hríbom.
Koloidné jazvy v kvetoch Hirošimy.
O poschodie nižšie prváčkovia skladajú si:
e — va má ma — mu
ma — ma má e — vu.

V triede stiahli rolety.
Dnes si urobíme umelú dúhu.
Premeňte dúhu opäť na svetlo!
Spektrum ako slávnosť svättojánskych mušiek.

Vytiahli rolety.

Ó, srdce sveta,
premeniť tak nenávistnú skazu na lásku!

Š k o l s k á t a b u ľ a

Si nesmierna a nedovidná dialava,
obloha vyjasnená do úsvitu,
si prudká ručaj, v ktorej počujeme seba stúpať,
si veľká nekonečná cesta.

Pomáhaš napínať nám myšlienky,
keď škrípe slovosled vypadnutého učiva,
aby sme si vyslúžili papier rozchodu
na vlastnej triaške a vlastnej slze.
Tak bežali po tabuli všetky naše vyznania.
Zhovorčivá plavba — periskop a netušené svety hviezd.
Tajomný atlas, kde sa izotermy neistôt vykúpali,
kým zlaté pramene nás naplnili slnkom poznania.

Javisko čierne.
Po jednom preberáme svetlo podľa hodín ľudstva.
Ciferník zabudnutý medzi katedrou a uvädnutým kvetom,
jeden po druhom si ukrajujeme z dejstva zemepisných stôp.
Sme sami hercami aj sami obecenstvom.
Chytáme sa kriedy predjaria ako záchranného pásu,
žmolíme stupnicu predpôn a uhýbame dažďu otázok.
Zákony goniometrických funkcií.
Zákony nepokojných prs.
Taká je rozkoš nepochopenej rovnice.
Odstrihnuté ticho zvoní zvončekmi grimás,
výbuchov a úzkostí,
ložisko poučiek praská, tabuľa nič ti nepovie.
Svedectvo pre študenta.
Odtlačky odpovedí zmelú mlyny ticha.
Plamienky podráždené, husia koža naskakuje do súkolia,
litery biele zarosili čiernu plochu.
Odísť a zostať! Iniciálky večných súbojov.
Aj úsmev učiteľov za nechty už zapadol,
kým zo sna kričali sme: Prestávka.

Koľko sme pri nej stáli! Zatajený dych, otupené prsty.
A všetky jadrá boli v nás.

Nádhera radosti, len ťa uvoľniť!
Vychádzaj večne v novom vydaní.
Zázračné litery zapálené hviezdou napätia.
A keď aj zavierame oči,
prichytíš nás v nepoznaných dialkach,
v galaxiách snov a lások,
ktoré sa prezradia len pribuchnutým smiechom,
červeným výkrojom v tvári
alebo oťažným tichom.
Píšeme a zotierame vetu po vete,
postup a výsledky, krieda a handra,
vlnobitie vzdychov, kotrmelce očí vyplavených slov
aj zadržaných slz.
Kolkó námah rozprsknutých o balvany skúšania!
Myšlienka za myšlienkou,
zvedavosť a nápady,
ktoré sa nikdy nedostanú do kníh ani na rozvrh.

Storaká ilustrácia vyštipaná vôňou života,
sny a túžby, ktoré orámoval ornament úsmevu.

MDŽ JE SAMÁ KRÁSA,
V NAŠEJ TRIEDE DNESKA NESKÚŠA SA!

Ale kdesi celkom na dosah skúša život sám.

Netušené dialky pristupujú k oknu
a kotvia v roziskrených očiach
a sú podobné modrým lodiam odvahy,
čo zošívajú poranený obzor,
napnuté lano čakania,
keď odpovede skáču v mutujúcich obrazoch,
kde sušíme a ohrievame blýskajúci sen.

Tabuľa čierna, najpestrejší ohňostroj.
Z jediného „A“ dopraješ nám okrídlieť si
Ameriku — Áziu — Afriku — Austráliu.
Vyšinuté sny, ktoré slnkom zotierame,
lebo sme život vykrúcali ako špongiu a handru,
čo tu visia vedľa obrazov a máp
ako rekvizity s inventárnym číslom storočia.

Závratná sila nápadov,
silomer slov a prazázračných rozbehov.
Sám neviem, v ktorom rozmere ťa možno odhadnúť.
Každý si s tebou zaráta.
Dovoliš slovám kotviť v bielom mlčaní.
Potom sa chytáme vytríbených posunkov.
Prskavky námah a súbojov.
Dotyky prvého poznania.
Meriame hĺbku rovníc chemických sústav,
nedopočítaných pádov,
rovnomerných pohybov.

V prestávke ťa žiaci spláchnu ako námorníci palubu.

Zatečená v riadkoch ustavičných nepokojov
nikdy nám omyl nevyhodíš na oči,
prístupná ku každému ako našepkané slovo.
Ešte aj ťarchu metafory znášaš po kriede.
Tvarujeme lásku. Odpoveď nás dávno presníva.
V živote vždy sme iba ku nádeji najbližšie.
Život je vlastne veľká prenesmierna tabuľa.

Vždy ktosi píše, vždy ktosi zotiera.
Nepatrná bodka.
Ale aj bodka tolko napovie.
Preto sa slza rovná logaritmu vrásky,
preto sa kladná elektrina lásky vyluhuje do vzorcov
ako vybuchnuté city do vyrytých mien,
preto sa úsmev vedie po kolmici zabudnutia,
lebo aj letopočty vojen od punských čias
až po druhú svetovú
chápeme už len notesom a známkou.

Tabuľa tmavá, tabuľa čierna,
zázračné pole, kde sa sezam vedy čiarkou otvára,
voňavé pole s odštepnutým jadrom poznania,
vojenské pole, kde si generáli na hrebeňoch krútia taktiku,
kde fyzici a vedci obletujú výbuch grafov.
Svetelné roky samoty.
Výčitky sa unavili, stromy pospali
a ľudia k sebe samým odbehli.

To všetko z tabule sa začalo.

Kreslíme stratené veci.

Na každej tabuli sú ťahy po srdci.

A vždy ťa utierame

a vždy ťa popíšeme celú.

O b s a h

LETOKRUHY

POÉZIA	7
MONOLÓG	8
NOVINY	9
OBLOHA	10
SO ZDVIHNUTOU BÁSŇOU	11
ISKRENIE	12
MÔJ OTEC	13
ČAS	14
RODNÁ KRAJINA	15
MÁRNE SOM HLADAL	16
KEBY SOM DOŽIL	17
SI EŠTE DETSKÁ	18
KEĎ PRÍDE SLOVO	19
CHLAPEC A ZABUDNUTÉ SNY	20

NA ODLETE LASTOVÍC

PRVÝ SEPTEMBER	27
ROVNOVÁHA	28
SPRÁVANIE	29
NA MATEMATIKE	31
JAZYK SLOVENSKÝ	34
HODINA VÝTVARNEJ VÝCHOVY	35
JE PO PRESTÁVKE	36
FYZIKA	37
ŠKOLSKÁ TABULA	38

Ján Frátrik So zdvihnutou básňou

Obálka, frontispice

a grafická úprava

Robert Brož

Vydalo

Vydavateľstvo Osveta, n. p., Martin

ako svoju 1737 publikáciu

roku 1976

Zodpovedná redaktorka

Iva Kadlečíková

Korektor

Peter Mišák

301 13. Vydanie 1. Náklad 1500.

2,34 AH. 2,40 VH. Počet strán 44.

Kníhtlačou vytlačili Tlačiarne

Slovenského národného povstania,

n. p., Martin, závod Ružomberok

70 — 017 — 76 Kčs 8,— 82.6

